

DE EERSTE JOB

Hoofdstuk 9

Tom Vandenbrande

In dit hoofdstuk worden enkele tabellen opgenomen op basis van het SONAR-onderzoek.¹ Ze hebben betrekking op gegevens die verzameld werden bij Vlamingen geboren in 1976. In totaal werden 3 000 van de 23-jarige Vlamingen ondervraagd. De eerste resultaten van dit onderzoek werden uitgebreid gerapporteerd in deel IV van deze Jaarreks. Hier selecteren we enkele tabellen die meer vertellen over de eerste job van deze jongeren.

Uit deze resultaten blijkt dat de zeer omvangrijke groep jongeren die de arbeidsmarkt betreffen in een tijdelijk contract na enkele jaren (op de leeftijd van 23 jaar) nog steeds een werkzaamheid hebben die kan worden vergeleken met die van voltijdse intreders. Een deeltijdse job bij aanvang van de carrière blijkt een grotere hypotheek te leggen op de toekomstige kansen op een baan dan een tijdelijke intrede.

Reeds bij jongeren manifesteren zich de verschillen in arbeidsmarktpositie volgens geslacht en opleidingsniveau. De werkzaamheid ligt lager bij vrouwen en lagergeschoolden. Bovendien blijkt dat het inkomen van hogeschoolden bij aanvang van de carrière veel hoger ligt dan dat van lagergeschoolden.

---

1 De gegevens voor dit hoofdstuk zijn afkomstig van de Studiegroep 'Van Onderwijs naar Arbeidsmarkt' (SONAR). SONAR is een samenwerkingsverband van onderzoekers uit de Vakgroep Sociale Economie (R.U.Gent), de Vakgroep Sociologie (V.U.B.), het Centrum voor Secundair en Hoger Onderwijs (K.U.Leuven), de Vakgroep Algemene en Publieke Economie (Ufsia-Universiteit Antwerpen), en de Sector Onderwijs en Arbeidsmarkt (HIVA). Het Steunpunt WAV zorgt voor de wetenschappelijke en administratieve coördinatie. Deze studiegroep organiseerde in 1999 een enquête bij 3 000 jongeren geboren in 1976, naar de overgang 'van school naar werk'. In deel IV van deze Jaarreks werd reeds uitvoerig gerapporteerd over dit onderzoek, in dit hoofdstuk zijn enkele beschrijvende tabellen opgenomen.

1 *Globale situatie*

Reeds bij de 23-jarige Vlamingen tekenen zich de globale patronen van de arbeidsmarktintegratie duidelijk af. De groep in de meest precare positie is ook hier de groep laaggeschoolde vrouwen, en ook laaggeschoolde mannen en middengeschoolde vrouwen verkeren in een minder gunstige positie dan de doorsnee 23-jarige. De werkzaamheid ligt bij de laaggeschoolde vrouwen reeds duidelijk onder het gemiddelde niveau (67% t.o.v. 87%), en het aandeel personen dat nog nooit heeft gewerkt is er met 8% opmerkelijk hoog.² Verder zijn er bij de groep 23-jarige laaggeschoolden nog zeer weinig personen werkzaam in de eerste job. Hier is de langere beroepsloopbaan vermoedelijk een verklaring: het is aannemelijk dat laaggeschoolden reeds langer de school vaarwel hebben gezegd dan hogergeschoolden.

Tabel 9.1

Arbeidsmarktsituatie van de 23-jarige respondenten, naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 1999)

	Man			Vrouw			Totaal
	Laag	Midden	Hoog	Laag	Midden	Hoog	
Totaal (n)	231	871	427	140	656	657	2 982
Totaal (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Werkend in 1e job	20,8	30,2	60,0	17,1	24,2	51,8	36,6
Werkend in > 1e job	63,2	41,0	17,3	49,3	39,9	29,8	37,0
Niet-werkend, maar ooit gewerkt	13,4	5,3	1,9	24,3	10,4	4,4	7,2
Nooit gewerkt, niet schoolgaand	0,9	1,6	6,6	7,9	3,5	5,2	3,8
Schoolgaand zonder werkervaring	1,7	21,9	14,3	1,4	22,0	8,8	15,4
Werkzaamheidsgraad ¹	85,5	91,2	90,2	67,4	82,2	89,5	87,0
Aandeel werkenden in eerste job ²	24,7	42,4	77,6	25,8	37,8	63,4	49,7

1 De werkzaamheidsgraad wordt hier uitzonderlijk berekend met exclusiviteit van wie nog schoolloopt, m.a.w. met de formule 'aantal werkenden / bevolking exclusief studenten'

2 Aantal werkenden die nog in de eerste job zijn tewerkgesteld / Aantal werkenden

Bron: SONAR – Cohorte I (23)

In de volgende paragrafen beperken we ons tot de groep die zich niet meer op de schoolbanken bevindt. Vooraleer daartoe te komen, is het echter interessant enkele gegevens over sociale erfelijkheid van scholing uit het SONAR-onderzoek op te nemen. Het aandeel personen in de steekproef van 23-jarigen dat nog schoolloopt, is immers opvallend ongelijk ver-

2 Ook bij hooggeschoolde 23-jarigen ligt het aandeel personen dat 'nog nooit heeft gewerkt' met 7% (bij de jongens) en 5% (bij de meisjes) hoog. Vermoedelijk gaat het hier nagenoeg steeds over nog maar net afgestudeerde personen, terwijl het bij laaggeschoolde meisjes in grotere mate personen betreft die de school reeds enkele jaren hebben verlaten.

deeld naargelang het bereikte opleidingsniveau van de ouders. Bij jongeren met twee hooggeschoolde ouders is één op drie nog student, bij leeftijdsgenoten met twee laaggeschoolde ouders nauwelijks nog 8%. Het blijkt dat één hooggeschoolde ouder voldoende is om op 23 jaar nog een kans te hebben van pakweg 25% om verder te studeren. Enkel bij de combinatie hooggeschoolde moeder – laaggeschoolde vader valt het aandeel studenten iets lager uit (17%). Wanneer een hooggeschoolde ouder ontbreekt, valt de kans om op 23 jaar nog te studeren terug op ongeveer 10%. Het vermoeden dat een diploma hoger onderwijs van ouders op kinderen wordt doorgegeven, wordt op basis van deze gegevens zeker niet ontkracht.

Tabel 9.2

Aandeel 23-jarigen dat nog schoolgaat, naar onderwijsniveau van de vader en de moeder (Vlaams Gewest; 1999)

Onderwijsniveau moeder	Onderwijsniveau vader				Aantal respondenten
	onbekend	Laaggeschoold	Middengeschoold	Hooggeschoold	
Onbekend	3,9	5,0	5,4	17,6	20
Laaggeschoold	8,5	8,3	9,8	24,1	108
Middengeschoold	6,3	10,2	11,6	26,7	132
Hooggeschoold	20,0	17,4	27,3	33,5	198
Aantal respondenten	27	89	104	238	458

Bron: SONAR – Cohorte I (23)

2 Tijdelijke job als instapjob?

Hfdst. 14

Het is gekend dat jongeren vaak hun carrière starten in een job met een tijdelijk contract. De SONAR-gegevens zullen op termijn toelaten om na te gaan of een tijdelijke instapjob de kansen op toekomstige werkzaamheid al dan niet hypothekeert. Nu krijgen we reeds een beeld of dit het geval is bij de groep die de schoolbanken heeft verlaten op 23 jaar. Maar liefst 60% van de huidige generatie jongeren (die reeds op de arbeidsmarkt aanwezig zijn) had aanvankelijk een tijdelijk arbeidscontract, en het is opmerkelijk dat hooggeschoolde jongeren meer een beroep (moeten) doen op een tijdelijk contract in de instapjob. Deze contractvorm biedt in se minder jobzekerheid, maar belemmert de toekomstige kansen op een job blijkbaar niet: de werkzaamheid van de groep die in de eerste job een tijdelijk contract had (89%) doet nauwelijks onder voor die bij de groep die meteen een vast contract had (92%). Na afloop van het tijdelijk contract kon de groep met een tijdelijke instapjob dus relatief gemakkelijk een andere betrekking vinden. Wel is het zo dat deze net iets hogere werkzaamheid bij

de personen met een vaste instapjob zich manifesteert ongeacht het geslacht of het onderwijsniveau. Het is (uiteraard) ook zo dat het aandeel personen dat nog steeds werkt in de eerste job hoger ligt bij de groep die meteen een vaste job te pakken had.

Tabel 9.3

Contractvorm van de eerste job van de 23-jarige respondenten naar geslacht en leeftijd, en hun huidige werkzaamheidsgraad (Vlaams Gewest; 1999)

	Onderwijsniveau				Geslacht		
	Laag	Midden	Hoog	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Eerste job was vast							
Aantal (n)	159	465	280	904	507	404	911
Aandeel (%)	47,7	42,7	33,1	39,9	44,0	35,6	39,8
Werkzaamheidsgraad (%)	83,6	92,9	98,2	92,9	95,5	89,6	92,9
Aandeel nog in eerste job (%)	32,3	45,1	77,1	53,6	53,3	53,6	53,4
Eerste job was tijdelijk							
Aantal (n)	174	623	566	1 363	646	730	1 376
Aandeel (%)	52,3	57,3	66,9	60,1	56,0	64,4	60,2
Werkzaamheidsgraad (%)	78,2	87,5	94,9	89,4	90,6	87,9	89,2
Aandeel nog in eerste job (%)	13,2	32,5	62,6	43,6	41,7	45,2	43,5

Bron: SONAR – Cohorte I (23)

Deze gunstige arbeidsmarktpositie van de jongeren die de arbeidsmarkt konden betreden via een tijdelijke betrekking, betekent nog niet dat jongeren een dergelijk contract verkiezen: slechts 33 of 2% van deze 1 376 personen antwoorden dat zij aanvankelijk een tijdelijk contract hadden omdat zij 'geen vast contract wensen'.³ Als belangrijkste redenen om een tijdelijk contract te aanvaarden, vermelden jongeren dat 'ze niet onmiddellijk vast werk konden vinden' (40%), 'een vooruitzicht hadden op een contract van onbepaalde duur' (25%) of dat 'de job hen interesseerde, ook al was het een tijdelijk contract' (23%).

³ Met de eerste job wordt hier de eerste betaalde job van minstens één uur per week bedoeld, met een arbeidscontract van minstens één maand. Daardoor wijken deze gegevens over de motivatie van jongeren om in een tijdelijk contract te werken af van wat in hoofdstuk 14 wordt aangegeven. Daar worden alle jobs in rekening genomen, ook bv. studentenarbeid. Wanneer deze jobs worden meegeteld, blijkt dat veel jongeren vrijwillig kiezen voor een tijdelijk dienstverband. Wanneer abstractie wordt gemaakt van deze arbeid (zoals hier), blijkt dat zeer weinig jongeren dit vrijwillig doen.

3 *Half begonnen, niet goed gewonnen*

De huidige werkzaamheidsgraad van (niet meer schoolgaande) jongeren die hun loopbaan startten in een deeltijdse job is minder gunstig dan diegenen die startten met een tijdelijke job: 83% t.o.v. 92%. Ook hier blijft het verschil van ongeveer 10 procentpunten bestaan, ongeacht het onderwijsniveau en het geslacht van de jongeren.

Tabel 9.4

Arbeidsregime van de eerste job van de 23-jarige respondenten naar geslacht en leeftijd, en hun huidige werkzaamheidsgraad (Vlaams Gewest; 1999)

	Onderwijsniveau				Geslacht		
	Laag	Midden	Hoog	Totaal	Man	Vrouw	Totaal
Eerste job was voltijds							
Aantal (n)	258	878	713	1 849	1 041	825	1 866
Aandeel (%)	77,7	80,5	84,6	81,6	90,3	72,8	81,6
Werkzaamheidsgraad (%)	82,9	91,5	97,1	92,4	93,7	90,7	92,3
Aandeel nog in eerste job (%)	23,4	39,1	69,4	49,4	48,4	50,4	49,3
Eerste job was deeltijds							
Aantal (n)	74	213	130	417	112	309	421
Aandeel (%)	22,3	19,5	15,4	18,4	9,7	27,2	18,4
Werkzaamheidsgraad (%)	73,0	83,1	90,8	83,7	83,9	82,8	83,1
Aandeel nog in eerste job (%)	20,4	33,3	55,1	38,7	29,8	41,8	38,6

Bron: SONAR – Cohorte I (23)

De motivatie waarmee jongeren een deeltijds contract opnemen, kan een deel van de verklaring hiervoor bieden. Slechts 5% van deze groep antwoordt dat zij een deeltijdse job aanvaardden, omdat ze 'geen voltijdse job wensten'. Daartegenover staat een meerderheid van 62% die verklaart een deeltijdse job opgenomen te hebben 'omdat geen voltijdse betrekking werd gevonden'. Andere redenen om een deeltijds contract aan te nemen, zijn onder meer gezondheids- of familiale redenen, en dat naast deze betrekking een opleiding wordt gevolgd of een tweede betrekking wordt uitgeoefend.

4 *Deeltijdse start versus tijdelijke start*

In tabel 10.5 worden bevindingen uit de twee vorige paragrafen samengevoegd. Het blijkt dat de huidige werkzaamheidsgraad duidelijk lager ligt bij de groep die een deeltijdse start heeft genomen: zowel de starters met een vast deeltijds contract als de starters met een tijdelijk deeltijds contract hebben momenteel een relatief lage werkzaamheidsgraad. Bij de groep met een tijdelijke start is de huidige situatie minder ongunstig, en zijn enkel de starters met een deeltijds tijdelijk contract minder dan gemiddeld aan het werk. Eerder dan een tijdelijk contract, is een deeltijds contract dus een minder overtuigende start van de loopbaan.

Tabel 9.5

Huidige werkzaamheidsgraad, naar arbeidsregime en arbeidscontract van de eerste job bij de 23-jarige respondenten (Vlaams Gewest, 1999)

Regime eerste job	Contractvorm eerste job		Totaal
	Tijdelijk	Vast	
Aantal respondenten (n)			
Deeltijds	253	167	420
Voltijds	1 121	741	1 862
Totaal	1 374	908	2 282
Huidige werkzaamheidsgraad (%)			
Deeltijds	81,8	85,6	83,3
Voltijds	90,9	94,5	92,3
Totaal	89,2	92,8	90,7

Bron: SONAR – Cohorte I (23)

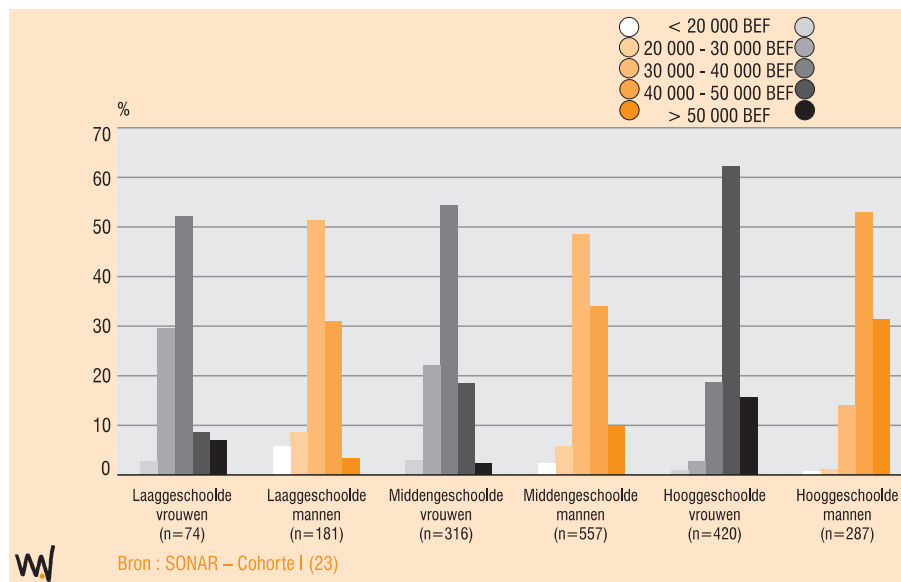
5 *Arbeidsvoorwaarden*

Deze schets over de intrede van jongeren op de arbeidsmarkt wordt afgesloten met een blik op de arbeidsvoorwaarden in de eerste betrekking die jongeren uitoefenden. Het aantal uur dat wordt gepresteerd ligt uiteraard hoger bij voltijds werkenden dan bij deeltijds werkenden, maar verschilt nauwelijks tussen mannen en vrouwen, tussen hoog- en laaggeschoolden. De grote meerderheid van jonge deeltijdse werknemers presteert 20 tot 24 uur, voltijdse werknemers 38 uur. Wel zijn er belangrijke verschillen in het maandloon dat verschillende groepen ontvangen voor deze prestaties in de eerste job. Hooggeschoolden ontvangen systematisch een pak meer dan laaggeschoolden, en mannen net iets meer dan vrouwen.

Voor een voltijdse job ontvangen laag- en middengeschoolde vrouwen meestal 30 tot 40 duizend frank, hoewel een belangrijk deel van hen in deze voltijdse betrekking minder dan 30 duizend frank netto verdient. Ook bij laag- en middengeschoolde mannen verdient de helft 30 tot 40 duizend frank, en een kwart tussen de 40 en 50 duizend frank. Bij de hogeschoolde mannen en vrouwen verdient het gros in de eerste job reeds meer dan 40 duizend frank, bij de mannen ligt het loon bij een niet onaanzienlijke groep bij aanvang van de carrière reeds hoger dan 50 duizend frank.

Figuur 9.1

Nettoloon in een voltijdse startjob, naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 1999)

Dezelfde trends herkennen we op een even frappante wijze bij de personen die startten in een deeltijdse betrekking. De helft van de laaggeschoolde vrouwen verdiende voor deze prestaties minder dan 20 duizend frank per maand, de andere helft 20 tot 30 duizend frank. Ook bij middengeschoolde vrouwen zijn dit de twee meest voorkomende loonklassen, maar hier verdient een meerderheid 20 tot 30 duizend frank. Bij mannen en hogerschoolde vermindert het aandeel laagverdieners, en neemt het aandeel personen in hogere loonklassen toe.

Figuur 9.2

Nettoloon in een deeltijdse startjob, naar geslacht en onderwijsniveau (Vlaams Gewest; 1999)

